

Hodnotenie tvorby členov Žilinskej odbočky SSS za rok 2010

Stalo sa už pravidlom, že členovia Žilinskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov niekoľko rokov hodnotia svoje autorské knihy vydané v predchádzajúcom roku. Na „vypracovanie“ takéhoto pohľadu do pomyselného regálu sa opäť ako v predchádzajúcich rokoch podujal martinský člen odbočky, spisovateľ a publicista Igor Válek

Známa autorka historických románov Zuzna Kuglerová prichádza s rozprávkami v knihe **Rozprávky z blogu** (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov). Príbehy nie sú izolované, tvoria celok prepojený dialogickými vstupmi, v ktorých sa rozprávačka, pastierka rozprávok zhovára s alegorickou postavou, Ťukom. Rámcové prostredie celku tvorí najmodernejšia, virtuálna realita blogu, do ktorej autorka umiestnila rozprávkovú chalúпку s Jankom Hraškom, dedom Vševedom, Malým princom, ale i Kayom a Gerdou. Kuglerová sa nebojí konfrontácie s moderným ani tradičným. Rozprávky z blogu sú v podstate súvislým rozprávaním o potrebe rozprávať, o kráse a spôsoboch tohto umenia. V jednotlivých príbehoch rozprávačka stretáva postavy známe z iných rozprávok, zhovára sa s nimi, zaužívané konce občas mení. Popri textoch, ktoré sú parafrázami s viditeľnými alúziami na známe témy, prináša autorka nenápadne i bytosti "svojho" blogorozprávkového sveta - zlostného Čerta či škriepnu doňu Kichotku... Prepojenie inšpirácie s inováciou a tradičného s moderným vyúsťuje do nenásilných morálnych posolstiev nesených bohatým, obrazným, kultivovaným jazykom.

*„Žila raz jeden žena s mužom a dlho nemohli mať deti. Jedného dňa išiel muž do poľa orať a žena doma varila. Keď oberala hrach do polievky, zrazu jej niečo zavolalo: - Mamo, ja som váš synček Janko, dajte mi rýchlo jesť! – Chlapček bol taký maličký ako hrášok, a tak ho žena nazvala **Janko Hraško**.“* Viac azda netreba hovoriť, o kom je predmetný príbeh. Dodáme iba, že tentoraz je autorom prerozprávaneho textu – o zrejme najmenšom slovenskom hrdinovi –, ilustrácií a grafickej úpravy takpovediac dvorný ilustrátor Vydavateľstva Knižné centrum **Ján Vrabec**. Z jeho autorskej dielne vycválal aj **Koník Zlatko**, ktorý sa rád podelí so všetkými o svoje zážitky. Ako prezrádzajú názvy kapitol, vždy pôjde o niečo zaujímavé: Môj prvý deň, Ako sme hľadali káčatko, Ako som zablúdil v lese, Zimná sánkovačka...

Zmeníme autora i žáner. Skúsený „harcovník“ (aj) na poli detskej poézie **Ondrej Nagaj** radí každému dieťaťu: **Zarecituj si básničku**. Ide o výber najkrajších básničiek určených napríklad aj na recitačné súťaže od obľúbeného detského spisovateľa z Turčianskych Teplíc. Bohato ilustrovaná kniha s hravými a ľahko zapamätateľnými veršíkmi je určená najmä pre deti mladšieho školského veku. Podobne ako v „mladšom knižnom bratovi“ s názvom **Už básničky idú z knižky**. Základné atribúty: vždy hravé s nenásilným výchovným momentom a ponaučením. Navyše, v oboch prípadoch, bohato ilustrované farebnými ilustráciami renomovaného výtvarníka (a tiež básnika) **Igora Cvacha**. Nagaj prezradil aj **Čo slniečko videlo**. Úspešné prvé vydanie knihy veršovaných hádaniek s prekrásnymi farebnými ilustráciami pre najmenších čitateľov si vyžiadalo realistickú a sympatickú reakciu autora i vydavateľa. Vydanie druhé je rozšírené, má 32 strán. Pribudli nové časti, opäť nedvojznačne pomenované (a uľahčujúce orientáciu v knihe) V škole, Na jarmoku, Farma a ZOO.

Michal Horecký v knihe **Veselé rozprávky** prináša úplne nové romantické rozprávky pre najmenších čitateľov, ktorých cieľom je ich zabaviť, rozosmiať, ale aj upozorniť na to, že dobro by malo vždy zvíťaziť nad zlom a že s veselou myslou ide všetko ľahšie. Jednoduché a nenáročné príbehy vypovedajú o vzťahoch a hodnotách...Pamätáte sa na Príbehy z poľovníckej kapsy Ruda Morica? Majú svoje – tak trochu – pokračovanie v knihe **Štefana Debnára Rozprávky z lesa**. Utešená, bohato ilustrovaná rozprávková kniha obsahuje 30 príbehov o lesných zvieratkách žijúcich u nás. Spoznáte ich však tak, ako ich doteraz asi nepoznáte. Jeleňa Zeleňa, medveďa Vševeda, zajaca Pajáca, sojku Rojku, Rysa Chrisa, Lasicu Hanicu a ďalšie.

Najnovšia kniha **Ladislava Hrubého Cesty na vrch Sad** (Vydavateľstvo MS) je zbierkou priam magických poviedok z prostredia Kysúc (Lesná agónia, Niť, Kto nájde vinníka, Hubári...). Ústredným motívom je vyrovnávanie sa súčasného človeka nielen s vlastnými nedostatkami, ale aj s problémami a často krutými výzvami často odľudštenej doby a vzťahov v nej. Hrdinovia príbehov však nerezignujú, trápia sa a bojujú, aby si zachovali tvár a dôstojnosť. Hrubého poviedky a novely vychádzajú z uznávaných hodnôt slovenskej literatúry a patria k najkrajším klenotom našej súčasnej prózy.

Chvatom (Knížné centrum) je názov najnovšej básnickej zbierky **Antona Straku**. Otvoríme ju a na prvý pohľad sa zdá akoby sa básnik rozhodol nebásniť, ale iba knižným spôsobom publikovať kroniku dvadsiatich štyroch hodín. Straka však zdanlivé nebásnenie povýšil na princíp hry. Premyslený a chytľavý, pretože vhodne zvolil civilistickú poetiku, blízku dnešnému spôsobu života. Tomu podradil i jazykové prostriedky, pohybujúc sa ľahko v rovine hovorového štýlu, prirodzene sa nevyhýbajúc bežným vulgárnym i slangovým slovám, modernizmom z technickej i úradníckej praxe. Predovšetkým však z bežnej komunikácie. Straka drží ruku pevne a zároveň citlivo na pulze dňa, metaforu dáva bokom, dáva zbohom floskulám. Čistá človečina! Neskazená, nevyumelkovaná, rýdza a umne vložená do básnickej skladby, obsiahnutej v takmer štyridsiatke básnických miniatúr, ktoré poet vedome posunul do uchvátanej polohy, aby tak zvýraznil tempo každodenného života.

V úplne inej rovine sa **Straka** pohybuje v knihe **Príbehy o Ježišovi / Ako po Kysuciach putoval** (Vydavateľstvo Knížné centrum). Rozsahom opäť nevelká knižka, opäť zakorenená v rodných Kysuciach, opäť (trochu) rozprávková a opäť (trochu) určená detskému čitateľovi. Spisovateľ uchoпил príbehy a legendy, mnohokrát prerozprávané generáciami (aj) slovenských ľudových rozprávačov i svojich predchodcov od pera, aby ich vo vlastnej úprave podal ako tri a tridsať jadrných textov (s občasným použitím nárečových prvkov) vsadených do kysuckého akvarelu. Tu je zrejme skrytá aj najväčšia miera Strakovej autorizácie, pretože v príbehoch nachádzame špecifiká: krásu kraja, farbistosť obyčajov, osudy konkrétnych ľudí či osobitú prírodu... Pri výstavbe svojich nedlhých príbehov Straka zbytočne neexperimentoval. Pozna-
júc čitateľa a cieľ knihy, vedomý si priestoru, vždy pár vetami načrtol zápletku, rozpísal dej a uzavrel ho obligátnym záverečným poučením. Zrozumiteľným a nedvojznačným. Taká je aj táto kniha, adekvátne triedzo ilustračne i graficky vystrojená a dobre knihársky spracovaná.

Miloš Jesenský v reflektovanom období vydal trojicu kníh. V spoluautorstve s Dankou Ma-
jerčíkovou **Archeológiu na Kysuciach** (Kysucké múzeum a Magma). Kniha po prvýkrát pre-
hľadne a na jednom mieste sumarizuje archeologické nálezy z regiónu Kysúc a populárnou
formou podáva obraz o vývoji danej oblasti od prvých stôp dávnovekých ľudí až po obdobie
novoveku. Rozprávanie ilustrujú početné fotografie archeologických nálezov. Druhým titu-
lom je zbierka zamyslení a postrehov o živote **Tanec pre Popolušku**. Autor hľadá odpovede
na otázky: Čo robiť, keď sme sa stratili? Prečo sa musíme vyhnúť vlkovi? Môžu byť so Zla-
tovláskou starosti? Dá sa žiť so Snehulienkou v manželstve? Ako pozvať do tanca Popolušku?
Kto je princ na záchrannej výprave? Ako prebehla svadobná noc Zvieratá a Krásky? Za čím
putovalo dievča so striebornými rukami? V čom spočíva tajomstvo betlehemskej hviezdy?
Svojská a veľmi osobná kniha, vydaná vlastným nákladom Do tretice ide znovu o historický
exkurz, knihu s názvom **História alchýmie na Slovensku** (Balneotherma). Publikácia pred-
stavuje prvé komplexné historiografické spracovanie alchýmie na našom území. Jesenský
populárno-vedeckou formou sprístupňuje čitateľovi významné skutočnosti, ktoré rozhodovali
o alchymistickom dianí a ktoré inšpirovali najvýznamnejších európskych alchymistov
k návšteve Slovenska. V kontexte s európskym dianím prezentuje alchýmiu ako hľadanie do-
konalosti, ktorú pre kovy znamenalo zlato (príprava kameňa mudrcov) a pre človeka dlhove-
kosť (príprava elixíru života). Vzájomné prepojenie týchto dvoch snažení – technologického
a filozofického, významne ovplyvnilo vývoj poznania a rozvoj prírodných vied v ďalšom ob-
dobí.

Literát a publicista **Igor Válek** vytvoril **Literárny lexikón Žilinského samosprávneho kraja**
(Knižné centrum). Zvolil štruktúru, ktorá sleduje všetky relevantné aspekty, vrátane zakom-
ponovania literatúry a literárneho života do širších rámcov a kontextov (kapitola V literárnych
topánkach mapujúca celý kraj od Kysúc cez Žilinu, Oravu a Turiec až po Liptov). V knihe sú
priblížené napr. súvisiace pamiatky, múzea a pamätné izby, ako aj vybrané vydavateľstvá. Do
celkového uceleného obrazu literárneho pulzovania v ŽSK patria aj noviny, časopisy a, samo-
zrejme, literárne kluby. Autor celú tému rozvrhol do šestice kapitol a spracoval pútavo i svie-
žo, so zmyslom pre vystihnúť podstatného. Nezabúdajúc na záverečný register, odporúčanú
literatúru a adresáre... Stránkami lexikónu je dokázaná nezastupiteľnosť tzv. regionálnej lite-
ratúry v kontexte literatúry národnej, tak do šírky žánrovej rozmanitosti, ako aj časovej hĺbky
a obsahovej farebnosti jej prejavov. Lexikón vydáva svedectvo o sile veľkej časti slovenského
literárneho slova a mnohých jeho tvorcoch na území dnešného Žilinského samosprávneho
kraja. Na 300 stranách sa čitatelia stretnú takmer päť a pol stovky autorov s blízkym vzťahom
ku kraju. Kniha získala 2. miesto v čitateľskej ankete Najkniha Žiliny 2010 v kategórii kníh
pre dospelých...

Igor Válek